

Kaczanowska, Wanda

Najstarsze drukowane biblie w zbiorach Biblioteki im. Zielińskich TNP (XV-XVIII w.)

Notatki Płockie 37/3-152, 9-14

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NAJSTARSZE DRUKOWANE BIBLIE W ZBIORACH BIBLIOTEKI im. ZIELIŃSKICH TNP (XV - XVIII w.)

Pod takim tytułem czynna była ekspozycja w Sali Wystawowej Działu Zbiorów Specjalnych Biblioteki im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Plockiego, w zabytkowej oficynie przy pl. Narutowicza 8, od dnia 4 czerwca 1991 do końca marca 1992 roku.

Wystawę zorganizowano z okazji pobytu w Ploczku Papieża - Polaka, Jana Pawła II w dniach 7-8 czerwca 1991 r., na wniosek Walnego Zgromadzenia Towarzystwa Naukowego Plockiego w dniu 25 marca 1991 roku¹. W otwarciu wystawy wzięło udział 40 osób, w tym wielu duchownych. A oto jeden z wpisów do księgi pamiątkowej uczestnika tej uroczystości, tak bardzo znaczący w swej treści:

"Verbum Domini, manet in aeternum". Slovo Boże trwa przez wieki. Ten niezwykle dar Boga dla ludzi, jakim jest Pismo Św. na każdym miejscu i dla

każdego pokolenia jest inspiracją do czynów Szlachetnych, Mężnych, czasem Heroicznych.

Posiadanie Biblii było pragnieniem wielu ludzi. Książnice i Biblioteki były i są miejscem, gdzie z pietyzmem przechowuje się te Szlachetne teksty.

Do takich miejsc należy Biblioteka im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Plockiego, która dziś na specjalnej wystawie ukazuje te skarby przechowywane na Mazowszu".

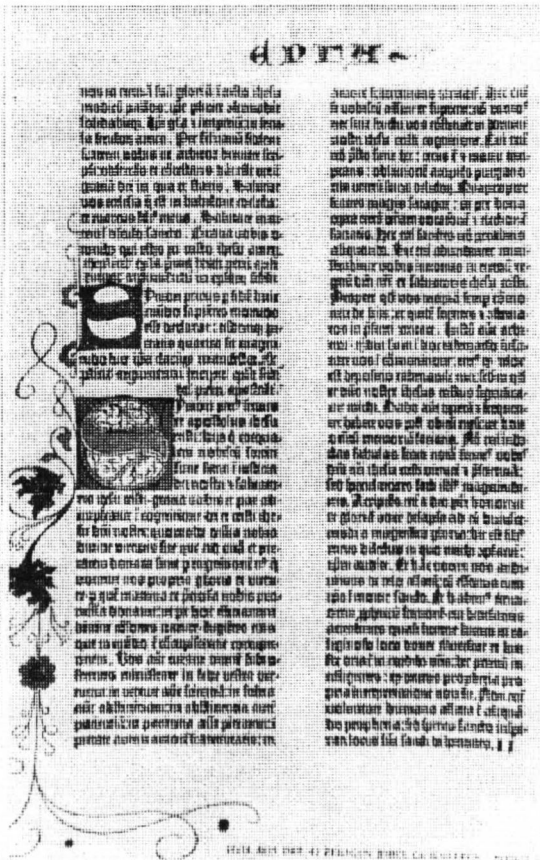
Plock 4.VI.1991 r. ks.dr hab. Michał Grzybowski
Niezwykle bogaty, liczący 13.176 pozycji zbiór starych druków zawiera szereg tematycznych kolekcji. Bible stanowią jedną z nich.

Wyraz "Biblia" pochodzi z gr. he biblos (byblos), rzeczownika zapożyczonego ze słownictwa egip., gdzie oznaczał bądź papirus, z którego w starożytności wyrabiano materiał piśmienny (Byblos), bądź świętą i czcigodną księgę². W średniowieczu zwana też była "Bibliotheca"³.

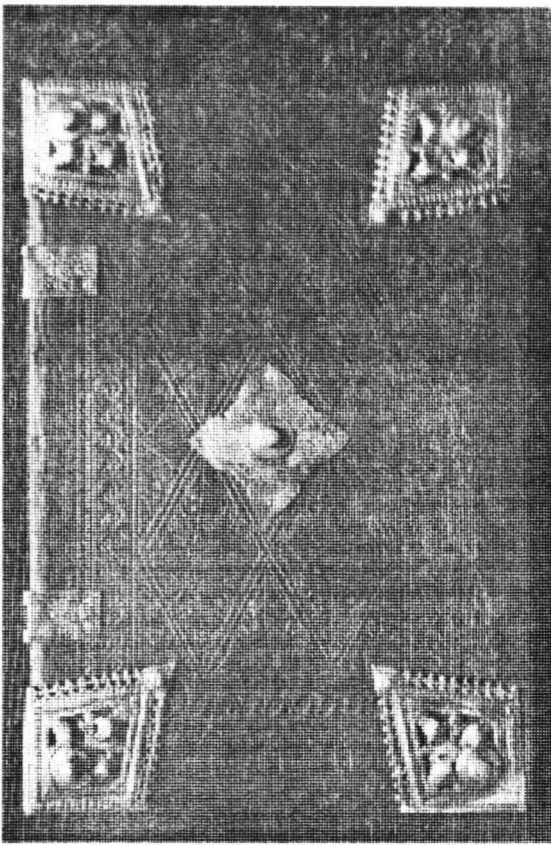
Biblia jest to księga niezwykle. Pisały ją tysiąclecia i wieki. Pisali ją prorocy i mędrcy narodu. Sami Izraelci nazywali swój naród Narodem Księgi. Biblia jest zbiorem pism, które Kościół uznał za natchnione, często zbiór ten nazywa się także Pismem świętym, a zwłaszcza Testamentem. Jest to zbiór 73 ksiąg, które dzieli się na Stary Testament, liczący 46 ksiąg i Nowy Testament, złożony z 27 ksiąg⁴. Biblia powstawała przez około 1000 lat w okresie przedchrześcijańskim; pewne fragmenty pochodzą z XII w., inne z ok.200 przed Chrystusem. Nowy Testament powstawał w okresie od zmartwychwstania Chrystusa do końca I w. (wg. niektórych autorów do połowy II w.)⁵.

Biblia stała się jedną z najpopularniejszych księzek ludzkości. Początkowo była utrwalana i przekazywana w postaci rękopiśmiennej. Do najcenniejszych zabytków zaliczamy księgi Starego Testamentu, zwłaszcza odkryte po II wojnie światowej w grotach nad Morzem Martwym rękopisy hebrajskie pochodzące częściowo z III w. p.n.e. Zachowane jedynie we fragmentach mają formę skórzanych zwojów.

W bibliotekach polskich posiadamy wiele rękopiśmiennych psalterzy i ewangelii, zawierających części Biblii służące w liturgii. Najstarszym polskim zachowanym rękopiśmiennym przekładem psalmów jest "Psalterz floriański"⁶ z przelomu XIV/XV w. W połowie XV w. powstał polski przekład Pisma świętego przeznaczony dla wdowy po Władysławie Jagielle, Zofii, stąd zwany Biblią Królowej Zofii⁷.

Stronica z Biblii Gutenberga zwanej 42 wierszową. Moguncja (Mainz) 1452 - 55. (inkunabul)

Biblia niemiecka z 1487 r. (Inkunabel), wydana w Norymberdze. (Nürnberg).

X X X

Prawdziwa rewolucja, jeśli chodzi o wydania Biblii, dokonała się jednak później, począwszy od II połowy XV w. czyli upowszechnienia druku. Już wkrótce po wynalezieniu druku, zaczęto wydawać Biblię po łacinie, hebrajsku i grecku, a jako pierwszy przekład na język narodowy ukazał się oczywiście tekst niemiecki. Były również i polskie wydania Biblii.

Żeby przybliżyć nam wszystkim te treści, pokazano najstarsze Biblie drukowane, organizując omawianą tu ekspozycję. Ekspozycje w liczbie 55 najciekawszych książek (spośród 90 posiadanych) włożono w 22 gablotach. Wszystkie pochodzą ze zbiorów naszej Biblioteki.

Najdawniejszym zabytkiem wydawniczo-drukarskim jest tzw. Biblia 42 - wierszowa wydrukowana przez Jana Gutenberga w latach 1452-1455. Stanowi ona pierwsze znakomite osiągnięcie sztuki drukarskiej ze względu na doskonałość użytych materiałów (część egzemplarzy na pergaminie, reszta na papierze), kształtu czcionki i układu kolumny. Książka ta ukazała się w 200 egzemplarzach i jest obecnie najdroższą książką na świecie. Biblia Gutenberga składa się z 2 tomów. Objętość zaś obu woluminów wynosiła 643 karty formatu dużego folio. Do dziś zachowało się w różnych krajach 46 egzemplarzy, w tym 12 na pergaminie. Jeden egzemplarz, odbity na papierze, znajduje się w Polsce, w Bibliotece Seminarium Duchownego w Pelpinie (diecezja cheł-

mińska). Polski egzemplarz ma też pewną osobliwość⁸; mianowicie na 46 stronie pierwszego tomu znajduje się czarny odcisk leżącej czcionki, która prawdopodobnie wypadła ze składu kolumny. Pozwala ona na określenie wysokości słupka guttenbergowskiej czcionki.

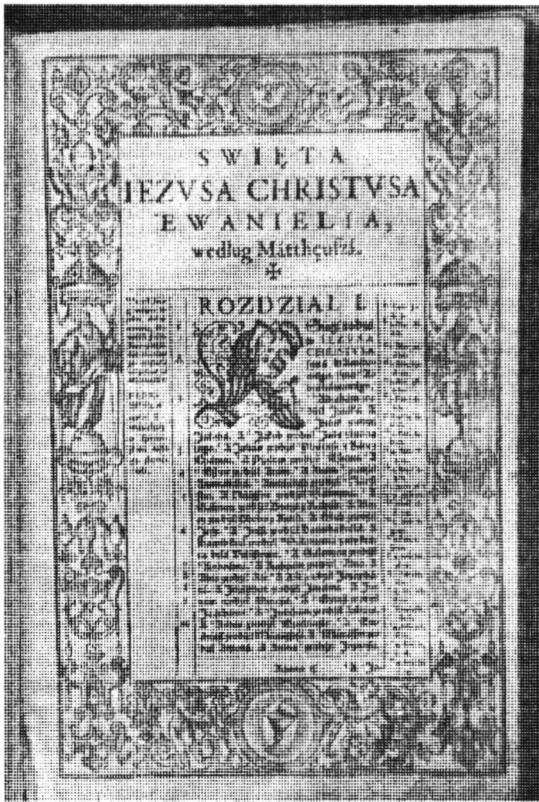
Na wystawie zaprezentowano dwie karty z Biblii Gutenberga, wykonane metodą reprintową⁹. Z formalnego punktu widzenia są to kopie a więc źródła wtórne. Niemniej stanowią nośnik podstawowych informacji, spełniający ważną rolę informacyjną.

Widzimy tekst drukowany w dwu szpaltach, piękne inicjały ręcznie kolorowane (zielone, czerwone, niebieskie) oraz liczne pogrubienia liter kolorem czerwonym. Wszystko po to, żeby uniknąć monotonii a kartę uczynić bardziej przejrzystą i przystępną do czytania oraz oddać cześć wyjątkowej księdze. To była jedyna pozycja reprintowa na wystawie. Wszystkie pozostałe eksponaty to oryginalne książki z tamtych czasów.

Najstarszą Biblią z naszych zbiorów jest piękna (po konserwacji) stara księga, wydrukowana w Norymberdze w oficynie Antoniego Kobergera¹⁰ w 1478 roku, w formacie folio. Jest oprawiona w deskę, obciągniętą pięknie zdobioną, brązową skórą, którą przed zniszczeniem chronią metalowe, srebrne guzy. Guzy te spełniają podwójną rolę: chronią skórę przed wytarciem w zetknięciu z powierzchnią a jednocześnie zdobią książkę. Żeby uchronić tekst przed

Biblia brzeska (Radziwillowska) z 1563 r., wydana w Brześciu Litewskim. Księgi Nowego Testamentu. Karta tytułowa w drzeworytowym obramieniu.

Rzymsko - katolicki przekład Pisma Świętego Jakuba Wujka. Kraków 1599. Jedna z kart Biblii.

nadmiernym wybrzuszeniem, zastosowano metalowe klamry, spinające całość.

Oprócz Biblii z Norymbergi, prezentujemy na wystawie jeszcze dwie inne Biblie-inkunabuly¹¹.

Są to: Biblia, cum glossa Walafridi Strabonis...z komentarzami Nicolai de Lyra z 1498 r. i Biblia, cum postillis Hugonis de Sancto z 1499 r. Obie wydane w Brazylei (Basel). Obie oprawione w deski, obciążone żółtą skórą ze ślepyim wyciskiem, drukowane na czerpanym papierze. Charakterystyczne, że właściwy tekst obu tych Biblii mieści się tylko na małym prostokącie lub kwadracie, będącym małą częścią strony książki. Reszta okalającego tekstu to wyjaśnienia i komentarze. Trzeba pamiętać, że spisywanie ksiąg odbywało się na przestrzeni tysiąclecia p.n.e. Ostatnią napisano niemal dwa tysiące lat temu. W ciągu tych trzech tysięcy lat oblicze świata wielokrotnie się zmieniało. Bóg mówił do Izraelitów językiem ich czasów. My zaś i nasi przodkowie sprzed paruset lat różnimy się od nich, nasz sposób myślenia nie jest ten sam co ich; używamy też innych terminów. Dlatego potrzebne są komentarze wyjaśniające. Owe komentarze wyznaczały losy książki. Gdy nie były one dobrze przyjęte przez Kościół - bywało, że książki niszczone. Tak było zwłaszcza z polską książką innowierczą, której powstanie było wynikiem reakcji społeczeństwa polskiego na wszelkie hasła, jakie przynosiła z Zachodu reformacja. Ruch wydawniczo-drukarski w Polsce związany z reformacją był najpierw afirmujący i szerzący nowe prądy, a następnie jako dalszy etap tego samego

zjawiska - opozycyjny, reprezentujący konserwatywne odłam społeczeństwa.

"Biblia brzeska" prezentowana na wystawie sprawa, iż wędrujemy myślą na Litwę w połowie XVI wieku. Szerzył się tam przeważnie kalwinizm, którego możliwymi protektorami byli Radziwiłłowie. Najpoważniejszym ośrodkiem wydawniczym był Brześć Litewski, gdzie w 1553 r. powstała oficyna drukarska, subsydiowana i popierana przez Mikołaja Radziwiłła Czarnego.

Najpoważniejszym wydawnictwem oficyny w Brześciu Litewskim była "Biblia brzeska" zwana też "Radziwiłłowską"¹² (1563). Dedykowana królowi Zygmuntowi Augustowi, ozdobiona była drzeworytowym herbem Radziwiłłów i wierszem dla nich poświęconym. Nad przekładem tej Biblii pracowało w Pińczowie kilku uczonych teologów przez 6 lat. Z powodu uwag marginalnych i objaśnień, umieszczonych przez tłumaczy obok właściwego tekstu Pisma świętego, Biblia ta źle została przyjęta przez kościół dysydencki. Później syn wydawcy, Mikołaj Radziwiłł zwany Sierotką, nawrócony przez Piotra Skargę na katolicyzm, wykupił za sumę 600 dukatów różne księgi protestanckie w okolicy, w ich liczbie i Biblię, i rozkazał spalić je publicznie na rynku wileńskim. Z tego powodu dzieło to należy do rzadkich druków. Należy również podkreślić wspaniałą oprawę graficzną i piękną polszczyznę "Biblii brzeskiej".

Różnowiercy po wyniszczeniu egzemplarzy Biblii brzeskiej przez Sierotkę oraz wskutek jej nieporęcznego rozmiaru i wysokiej ceny musieli przystąpić do nowego wydania. Przedstawiamy na wystawie ową Biblię w nowym opracowaniu i mniejszym formacie tzw. Biblię gdańską z 1632 r. Stała się ona tekstem kanonicznym dla różnowierców polskich.

Pod wpływem reformacji rozwinęło się w Polsce zainteresowanie Pismem św. nie tylko wśród innowierców ale - i przede wszystkim wśród katolików. W XVI w. ukazała się w krakowskiej drukarni Szaferbergów w 1561 r. bogato ilustrowana Biblia w opracowaniu Jana Leopolda (jako, że Kraków był w XVI w. głównym ośrodkiem wydawania Biblii katolickich). Prezentujemy ją obok "Biblii brzeskiej". Po latach jednak osiągnięcia różnowierców (zwłaszcza kalwinów i arian) w tym zakresie zmusiły katolików do opracowania nowego tłumaczenia, doskonalszego od przestarzałej już Biblii Leopolda. Nowe tłumaczenie miało prezentować najnowsze wyniki badań i służyć polemice religijnej.

Tak powstał przekład Jakuba Wujka¹³, opublikowany w 1599 r. w Krakowie, w Drukarni Łazarzowej nakładem prymasa S.Karnkowskiego. Przekład Wujka był najlepszym ówczesnym przekładem. Stanowił syntezę wkładu dotychczasowych polskich tłumaczy Biblii i odznaczał się wysokimi walorami językowymi. Do II połowy XIX w. nie było w Polsce nowego katolickiego tłumaczenia Biblii, a ten piękny tekst przez długie lata uznawany był za wierny oryginałowi i podstawowy, czyli kanoniczny. Warto dodać, iż jest to najważniejsze dzieło Jakuba Wujka, a przekład ten

Biblia hebraica. XVIII w.

był wykonany na zlecenie papieża Grzegorza XIII i zalecony do użytku w całej Polsce. Na wystawie prezentujemy 2 egzemplarze Biblii Wujka z 1599r., ukazując w ten sposób książkę otwartą i jej oprawę z brązowej skóry. Z krakowskich drukarni prezentujemy również książki z oficyny Andrzeja Piotrkowczyka. Piotrkowowczykowie oddali swą drukarnię na usługi kontrreformacji; odbijali przede wszystkim dzieła jezuitów, np. "Kazania na niedzielę" i "Nowe Testamenty" Wujka oraz inne księgi kościelne. Pokazujemy na wystawie z tej oficyny taki "Nowy Testament" z 1593 r. oraz dwa Psalterze Dawidowe: jeden z 1594 r., przez Jakuba Wujka przełożony i drugi w słynnym przekładzie Jana Kochanowskiego z 1612 r. (II wydanie w bardzo dobrym stanie). Prezentujemy również Księgi Psalmów Dawidowych z drukarni akademickiej w Zamościu z 1765 r. Była to bardzo aktywna drukarnia w XVII i XVIII w.

Na uwagę zasługuje także bogato przedstawiony zbiór Nowych Testamentów, wydanych na Pomorzu, w Chełmnie (małe formaty) oraz Nowy Testament z Wrocławia z 1708 r. w ciekawej szacie graficznej i Ewangelie z Warszawy z 1787 r., z Drukarni Misjonarów.

Oprócz polskich wydań Biblii z XVI-XVII w., podziwiać możemy również wydania Biblii w różnych językach, z całego niemal świata. Niektóre z nich mają piękne, renesansowe oprawy lub ciekawie skomponowany frontispis. Z miejscowości, gdzie powstawały Biblie, które prezentujemy, wymienić można: Lipsk, Kolonię, Tybingę, Amsterdam, Lyon, Genewę i inne.

Ciekawa pod względem typograficznym jest Biblia wydana w Rzymie w 1614 r., z tekstem łacińskim

i arabskim na każdej stronie. Również prezentowane tutaj wydania francuskie Biblii zasługują na uwagę; poczynwszy od Apokalipsy św. Jana w języku francuskim z 1607 r., wydanej w A la Rochelle, poprzez pięknie zdobioną Biblię z Paryża z XVIII w. aż do paryskiego wydania z 1730 r. Biblii 10-tomowej w małym, podręcznym formacie, oprawionego w ładną brązową skórę wraz ze złoconiami. Jeszcze piękniejsza jest Historia Starego i Nowego Testamentu z Paryża z 1712 r. z wieloma miedziorytami, przedstawiającymi wybrane sceny biblijne.

Są Biblie z Wenecji i Yverdon z XVIIIw., Biblia wydana w Pradze w 1712 r. (czeska Księga Proroków wydana na Uniwersytecie Karola). Ciekawostką na pewno jest Biblia hebraica wydana w Halae w 1752 r. oraz maleńkie, kieszonkowe wydania Biblii z Kolonii, oprawione w skórę białą lub brązową, niektóre z pięknie zachowanymi klamerkami.

Wspomnieć należy jeszcze o Psalmach Dawidowych, wydanych w Amsterdambie i Kolonii. Niektóre z nich zachowały się wraz z tekstem nutowym.

Jeśli zaś chodzi o pochodzenie owych ksiąg prezentowanych na wystawie - to większość z nich pochodzi z księgozbioru Zielińskich ze Skępego. Niektóre zaś z Biblioteki Szkoły Wojewódzkiej Płockiej, jeszcze inne (w mniejszej części) dokupione wspólnie.

Na wystawie zaprezentowano dość różnorodny wybór Biblii; katolickie i innowiercze, polonica zwłaszcza z pierwszych oficyn polskich i obce, obejmujące niemal wszystkie bardziej znane ośrodki drukarstwa europejskiego, książki luksusowe i z serii "vulgatae editionis". Niektóre z nich doskonale zachowane, jakby niedawno opuściły drukarnię (część po konserwacji), inne - noszące ślady czasu - wszystkie od najdawniejszych czasów z racji swej wyjątkowej funkcji towarzyszyły człowiekowi w jego życiu.

Wystawę obejrzało z wielkim zainteresowaniem ponad 4 tysiące osób¹⁴ z kraju i wiele osób z zagranicy. Cieszyły szczególnie wizyty młodzieży, dla której przeważnie był to pierwszy żywy kontakt ze starą książką w dodatku w tak ciekawym wyborze. Można więc żywić nadzieję, iż ekspozycja spełniła swoje zadanie: ukazała dużej grupie ludzi Biblie powszechnie nieznane w całej swej bogatej okazałości i różnorodności w tak wielkim wyborze oraz w zasadniczy sposób przybliżyła je nam wszystkim.

KATALOG EKSPOZYCJI

1. Biblia
Nürnberg, Antonius Koberger, 1478. 2⁰.
Opr.: deska, skóra brązowa tłocz., guzy, okucia, klamry. Sygn.: XV,69
2. Biblia Latina cum glossa ordinaria Walafridi Strabonis ... Pars 3
Basel, Joannes Froben et Joannes Petri, 1498. 2⁰.
Opr.: deska, skóra biała tłocz.
Księgozb. Zielińskich

- Sygn.: XV,36
3. Biblia cum postillis Hugonis de Sancto Charo. Pars I
Basel, Joannes Amerbach pro Antonio Koberger, 1499. 2⁰.
Opr.: deska, skóra tłocz.
Sygn.: XV,55
4. Biblia święta tho iest księgi Starego y Nowego Zakonu...Brześć Litewski, Druk. Bernarda Wojewódki, 1563. 2⁰.
Opr.: polsk.

- Księgozb. Zielińskich.
Sygn.: XVI,190
5. Biblia to jest księgi stharego y nowego Zakonu Kraków, Druk. M.Szarfenberga, 1561. 2⁰.
Opr.: deska, skóra.
Sygn.: XVI,131
6. Biblia to jest: księgi starego y nowego Zakonu Kraków, Druk. M.Szarfenberga, 1577. 2⁰.
Opr.: skóra.
Księgozb. Zielińskich.
Sygn.: XVI,188
7. Biblia to jest: księgi starego i nowego Zakonu Kraków, Druk. M.Szarfenberga, 1577. 2⁰.
Opr.: skóra.
Księgozb. Zielińskich.
Sygn.: XVI,189
8. Biblia to jest Księgi Starego y Nowego Testamentu... Przez Jakuba Wujka wydane Kraków, Druk. Łazarzowa, 1599. 2⁰.
Opr.: skóra biała.
Sygn.: XVI,186
9. Biblia to jest: Księgi Starego y Nowego Testamentu... Przez Jakuba Wujka wydane Kraków, Druk. Łazarzowa, 1599. 2⁰.
Opr.: deska, skóra.
Księgozb. Zielińskich.
Sygn.: XVI,187
10. Wujek Jakub. Psalterz Dawidów Kraków, Druk. A.Piotrkowczyka, 1594.4⁰.
Opr.: pólsk.
Sygn.: XVI,60
11. Wujek Jakub. Nowy Testament Pana naszego Jezusa Christusa... Kraków, Druk. A.Piotrkowczyka, 1593.4⁰.
Opr.: płótno.
Księgozb. Szkoły Wojew. Płockiej.
Sygn.: XVI,72
12. Biblia sacara Veteris et Novi Testamenti Tubingae, Georgius Gruppenbachius, 1593.4⁰.
Opr.: deska, skóra.
Księgozb. Zielińskich.
Sygn.: XVI,583
13. Novum Testamentum ... studio et industria Des. Erasmi Roterodami ... Lipsiae, Typis Voegelianis, [15..].8⁰.
Opr.: płótno zielone.
Księgozb. Szkoły Wojew. Płockiej.
Sygn.: XVI,356
14. Biblia Lutetiae, Ex officina Roberti Stephani, 1545.4⁰.
Opr.: skóra tłoczona, zapiski rękopiśm.
Sygn.: XVI,65
15. Biblia święta... Gdańsk, Andrzej Hunefeld, 1632.8⁰.
Opr.: skóra.
Sygn.: XVII,163
16. Biblia święta... Amsterdam, Krzysztof Conrad, 1660.8⁰.
Opr.: skóra.
Księgozb. Zielińskich.
Sygn.: XVII,165
17. Biblia święta... Amsterdam, Krzysztof Conrad, 1660.8⁰.
Opr.: pólsk.
Księgozb. Zielińskich.
Sygn.: XVII,164
18. Napeir lean. Querenture de tous lis secretes de l'Apocalypse ... La Rochelle, 1607.8⁰.
Opr.: skóra biała.
Księgozb. Szkoły Wojew. Płockiej.
Sygn.: XVII,1479
19. Biblia, Testamentum Novum graece et latine ... [br.k. tytułowej 16..].8⁰.
Opr.: skóra biała.
Księgozb. Zielińskich.
Sygn.: XVII,1495
20. Biblia, Liber Genesis Lyon, Chez Anisson & Posuel, 1685.8⁰.
Opr.: skóra.
Księgozb. Zielińskich.
Sygn.: XVII,1408
21. Nouveau Testament ... Geneve, lean de la Planche, 1638.16⁰.
Opr.: skóra biała.
Księgozb. Zielińskich.
Sygn.: XVII,973
22. [Biblia, Liber Ecclesiastes] Paris, Chez Pierre Le Petit, 1679.12⁰.
Opr.: skóra.
Księgozb. Zielińskich.
Sygn.: XVII,1327
23. Nowy Testament Pana naszego Jezusa Chrystusa Kraków, Druk. Wdowy y Dziedziców A.Piotrkowczyka, 1647.8⁰.
Opr.: skóra.
Księgozb. Zielińskich.
Sygn.: XVII,141
24. Biblia sacra vulgatae editionis ... Coloniae Sumpt. Haered. Bem. Gualteri, 1647.24⁰.
Opr.: skóra, klamerki.
Sygn.: XVII,910
25. Biblia, Testamentum Novum Amsterdam, Guilhelm Blaeu, 1633.24⁰.
Opr.: skóra biała.
Księgozb. Zielińskich.
Sygn.: XVII,948
26. Biblia, Libri Iosue ... Coloniae Sumpt. Haered. Bem.Gualteri, 1647.24⁰.
Opr.: skóra biała.
Sygn.: XVII,912
27. Biblia sacra vulgatae editionis ... Coloniae, Sumpt. Haered. B.Gualteri, [16..].8⁰.
Opr.: skóra.
Sygn.: XVII,1402
28. Biblia sacra vulgatae editionis ... Coloniae, Sumpt. Haered. B.Gualteri, 1638.8⁰.
Opr.: skóra.
Sygn.: XVII,1268
29. Biblia, Liber Psalmorum Romnae, Ex Typographia Savariana Excudebat Stephanus Paulinus, 1614.4⁰.
Opr.: bez okładki.
Księgozb. Zielińskich.
Sygn.: XVII,1943
30. Biblia, Liber Psalmorum ... [br.k. tytułowej], [17..].4⁰.
Opr.: skóra.
Księgozb. Zielińskich.
Sygn.: XVIII,6762
31. Biblia, Psalmi Davidis ... Geneve, Pellet & Fils Imp., 1768. 12⁰.
Opr.: karton.
Księgozb. Zielińskich.
Sygn.: XVIII,6781
32. Bibliasacra vulgatae editionis ... Venetis, Typographia Remondiniana, 1757. 8⁰.
Opr.: karton.
Sygn.: XVIII,7645
33. Biblia hebraica ... Halae, Magdeburgicae John. Gettb. Biernirth, 1752. 8⁰.
Opr.: skóra.
Sygn.: XVIII,7812
34. Biblia, Liber Prophetarum ... Praha, Impres. Uniwer: Cardio Ferdinandeae, 1712. 2⁰.
Opr.: skóra.
Sygn.: XVIII,7844
35. Selecta Veteris Testamenti ... Norimbergae, Sumpt. John. Eberh.Hufnagel Ex officina Fleischmanniana, 1780.8⁰.
Opr.: płótno.

- Księgozb. Szkoły Wojew. Płockiej
 Sygn.: XVIII,6217
36. Biblia sacra, to iest wszystkie księgi Starego i Nowego Przymierza ...
 Brzeg Śląski, Druk. Jana Ernesta Trampa, 1768. 8⁰.
 Opr.: skóra.
 Sygn.: XVIII,496
37. Nowy Testament Pana Naszego Jezusa Chrystusa
 Brzeg Śląski, Gotfryd Grynder, 1708. 12⁰.
 Opr.: skóra.
 Księgozb. Zielińskich.
 Sygn.: XVIII,778
38. Wujek Jakub. Nowy Pana Naszego Jezusa Chrystusa Testament ...
 Chełmno, [b.d.], 1772. 8⁰.
 Opr.: skóra.
 Księgozb. Zielińskich.
 Sygn.: XVIII,396
39. [Wujek Jakub]. Porozazielane i objaśnione niedzielne i świąteczne Ewangelie ...
 Warszawa, Druk. Misjonarzy, 1787. 8⁰.
 Opr.: płótno.
 Księgozb. Szkoły Wojew. Płockiej.
 Sygn.: XVIII,178
40. Nowy Pana Naszego Jezusa Chrystusa Testament
 Chełmno, [b.d.], 1772. 8⁰.
 Opr.: skóra.
 Księgozb. Bibl. Białostock. P.P.S.S. Miłosierdzia.
 Sygn.: XVIII,605
41. Księgi psalmów Dawidowych, łac. i pol. językiem ...
 Zamość, Druk. Akademicka, 1765. 4⁰.
 Opr.: skóra.
 Sygn.: XVIII,1789
42. Biblia sacra ...
 Warszawa [b.d.], 1778. 8⁰.
 Opr.: broszurowa.
 Księgozb. Zielińskich.
 Sygn.: XVIII, 1133
43. Nowy Testament ...
 Królewiec, Jan Henryk Hartung, 1740. 8⁰.
 Opr.: karton.
 Sygn.: XVIII,1353
44. Histories de la Bible ...
 Yverdon, Chez I.I.Hellen, 1785. 8⁰.
 Opr.: półsk.
 Księgozb. Szkoły Wojew. Płockiej.
- Sygn.: XVIII,5371
45. Biblia das ist: die gauze Heil Schrifft ...
 Basel, Bey Martin Luthers, 1759. 8⁰.
 Opr.: skóra.
 Księgozb. Zielińskich.
 Sygn.: XVIII,5382
46. [Fontaine Nicolas]. L, historie du Vieux ...
 Paris, Pierre Le Petit, 1712. 4⁰.
 Opr.: skóra.
 Sygn.: XVIII,4865
47. La Sainte Bible ...
 Paris, Guillaume Desprez, 1730. 18⁰.
 Opr.: skóra.
 Sygn.: XVIII,4089
48. Novum Jesu Christi Testamentum Vulgatae editionis ...
 Chełmno [b.d.], 1771. 2⁰.
 Opr.: skóra.
 Sygn.: XVIII,3754
49. Biblia. Siedem psalmów pokutnych [br. karty tytułowej], 17... 8⁰.
 Opr.: broszurowa.
 Księgozb. Zielińskich.
 Sygn.: XVIII,3762
50. Biblia sacra latino - polonica ...
 i 51. Vratislaviae, Typ. Academicis, 1771. 4⁰.
 Opr.: skóra. T. 1 i 2
 Sygn.: XVIII,2351
52. Biblia, Psalmi Davidis ...
 La Haye, Chez Abraham Troyel, 1687. 12⁰.
 Opr.: skóra.
 Księgozb. Szkoły Wojew. Płockiej.
 Sygn.: XVIII,1246
53. Biblia, Psalmi Davidis ...
 Paris, Charenton Antoine Cellier, 1679. 12⁰.
 Opr.: karton.
 Księgozb. Kunkla.
 Sygn.: XVII,1200
54. Icones Biblicae Veteris et Novi Testamenti ...
 Numberg, Iohn. Leonhard Buggeł, 1680. 4⁰.
 Opr.: skóra.
 Sygn.: XVII,1936
55. Biblia, Liber Psalorum
 Basilliae, Typis Joh. Brandmulleri, 1705. 12⁰.
 Opr.: skóra.
 Księgozb. Zielińskich.
 Sygn.: XVIII,5786

PRZYPISY

- ¹ Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego za rok 1991. Płock 1992, s.44.
- ² Encyklopedia Katolicka. T.2, Lublin 1976, s.377.
- ³ Encyklopedia Wiedzy o Książce. Wrocław 1971, s.131.
- ⁴ Romaniuk Kazimierz. Biblia lepiej rozumiana w przekładzie duszpasterskim. Warszawa 1988, s.6.
- ⁵ Encyklopedia Katolicka, op.cit. s.379.
- ⁶ Bieńkowska Barbara, Chamerska Halina. Zarys dziejów książki. Warszawa 1987, s.100.
- ⁷ Ibidem, s.100.
- ⁸ Szwejkowska Helena. Książka drukowana XV-XVIII w. Zarys historyczny. Wrocław, Warszawa 1983, s.22.
- ⁹ Otrzymał je prezes TNP dr inż. Jakub Chojnacki w darze do zbiorów Biblioteki im. Zielińskich TNP od pani prof. Ilse Paintner w Mungencji (Mainz),
- ¹⁰ W Zbiorach Specjalnych Biblioteki im. Zielińskich TNP jest wiele książek z tej oficyny.
- ¹¹ Druki z II połowy XV w. (incunabula - z łac.: kołyska, powijaki).
- ¹² Szwejkowska Helena. op.cit. s.130.
- ¹³ Jakub Wujek - znany teolog i kaznodzieja XVI w.
- ¹⁴ Dane z Księgi wpisów w Sali Wystawowej.

LITERATURA

1. Bieńkowska Barbara, Chamerska Halina. Zarys dziejów książki. Warszawa 1987.
2. Bieńkowska Barbara, Chamerska Halina. Tysiąc lat książki i bibliotek w Polsce. Wrocław Ossolineum, 1992.
3. Encyklopedia Katolicka. T.2. Lublin 1976.
4. Encyklopedia Wiedzy o Książce. Wrocław 1971.
5. Harrington Wilfrid. Klucz do Biblii. Warszawa 1984.
6. Kamińska Anna. Książka nad książkami. Warszawa 1988.
7. Potkowski Edward. Książka rękopiśmienna w kulturze Polski. Warszawa 1984.
8. Romaniuk Kazimierz. Biblia lepiej rozumiana. Warszawa 1988.
9. Szwejkowska Helena. Książka drukowana XV-XVIII w. Zarys historyczny. Wrocław, Warszawa 1983.